

Radek Špicar, M.Phil.

Viceprezident svazu průmyslu a dopravy České republiky

GREEN DEAL A JEHO DOPAD NA ČESKOU EKONOMIKU

Když mi Karel před týdnem nebo před 14 dny napsal, jestli bych nevěděl o někom, kdo by se tady za vámi zastavil a popovídal si o Green Dealu, tak jsem mu hned odpověděl, že přijedu sám. Protože mě zajímá diskuze s vámi a zpětná vazba od vás z prostředí, ve kterém působíte, právě v souvislosti s tímto tématem. Jak už tady zaznělo, zastupuji Svaz průmyslu a dopravy. Pro ty z vás, kteří nevědí, co je to za organizaci – je to největší český zaměstnavatelský svaz, který má letos 110 výročí od svého založení. Na tripartitě reprezentuje stranu zaměstnavatelů vůči odborům vedeným Pepou Středulou a vládě, stále ještě vedené Andrejem Babišem.

Naše organizace je tzv. sociální partner, což kromě jiného znamená, že jsme připomínkovým místem pro nové zákony na úrovni ministerstva. Jakákoliv nová vyhláška, nařízení nebo zákon, která jde v rámci mezi-rezortního připomínkového řízení ostatním rezortům, aby se k ní vyjádřily a uplatnily své připomínky, jde také na stůl nám a my máme povinnost danou zákonem ty věci připomínkovat, měnit. Když nám vláda nechce vyjít vstříc na základě připomínek, jdeme na zasedání vlády, tam se hádáme s ministryněmi a ministry o tom, proč chceme prosadit to, co prosazujeme a když se nedomluvíme na vládě, tak to většinou potom prosadíme v parlamentu.

Dnes tady budeme mluvit o Green Dealu, což je pro nás nyní skoro téma číslo jedna a v příštích 10 – 20 letech určitě stále bude. Mě velmi zajímá, co to znamená pro vás, konkrétně jak Green Deal vidíte vy a co vlastně způsobí v těch oblastech, kterým se

věnujete. Máme tři čtvrtě hodiny, což je na jednu stranu málo, ale myslím, že na seznámení s problematikou a úvodní diskuzi to postačí. Pokusím nemluvit klasickým českým vysokoškolským stylem, tedy monologem trvajícím celých těch 45 minut, a pak vám poděkovat a odejít, ale co možná nejvíc zestručním úvod, a potom si popovídáme o tom, co vás zajímá nebo co si myslíte, že vás v téhle souvislosti čeká. Protože to mě z pozice člověka, který to bude za svaz vůči vládě nejenom na národní, ale i na evropské úrovni řešit, zajímá opravdu hodně.

Green Deal – zvedněte ruku, kdo už slyšel slovní spojení Green Deal. Děkuji, nevypadá to, že by to byli úplně všichni, ale věřte mi, že to je nadstandartní množství. My jsme si zhruba před dvěma měsíci nechali od agentury Stem udělat průzkum na téma, kolik lidí v České republice slyšelo slovní spojení Green Deal a musím říct, že výsledky mě naprosto šokovaly. 84 % nikdy neslyšelo slovní spojení Green Deal a dalších 6 % už to slyšelo, ale neví, co to je.

Takže o něčem, co českou ekonomiku ovlivní jako máloco v posledních více než 30 letech od listopadu 89, téměř 90 % lidí v téhle republice v životě neslyšelo anebo vůbec neví, co si má pod tím představit. To je neuvěřitelné a myslím si, že to je nepříliš dobrá vizitka kvality a úrovně české veřejné debaty o důležitých tématech. Je to také výrazně nelichotivá vizitka českých politiků, protože to jsou především oni, kdo by měli s lidmi, profesními organizacemi, s vámi diskutovat o tom, jaký by měl být náš postoj ke Green Dealu, co je potřeba vyjednat, abychom to

přežili, a jakým směrem by jsme to měli v EU, kde nejsme úplně nevýznamným členem, tlačit. Ale to se neděje, takže lidé vůbec netuší, co se vlastně už odsouhlasilo, co se na nás chystá a co to všechno pro nás bude znamenat.

Startovní pozice dobrá není a uvidíme, jak to bude vypadat dál. Green Deal znamená, když to hodně zjednoduším, že se EU zavázala k tomu, že bude do roku 2050 uhlíkově neutrální. Všichni kýváte, takže chápete, co to znamená a nemusím to vysvětlovat. V tuto chvíli si mnoho našich členů odvětvových průmyslových svazů, strojaři, automobilisti, chemici, energetici, myslí, že to je úplný nesmysl, že to možné není, že to je zase nějaká evropská šílená zelená ideologie, která dopadne stejně jako kdysi Lisabonská strategie. To už si asi nepamatujete, ale to bylo to heslo, že doženeme a předeženeme USA v ekonomické výkonnosti, které se vyhlásilo a potom se na něj zase rychle zapomnělo, protože nejenom, že jsme USA nedohnali, natož nepředechnali, ale spíš za nimi od té doby poměrně výrazně zaostáváme. Kdyby to byly jenom USA, bylo by to ještě fajn, my už ale začínáme zaostávat v mnoha oblastech i za Čínou, což je poněkud horší.

Takže spousta i našich vlastních členů si myslí, že uhlíková neutralita do roku 2050 je nesmysl, že to je evropský ideologický blábol, ale tady musím hned na začátku říct, že pokud by někdo z vás tenhle názor sdílel a myslel by si, že to zase unie trošku přehnal, že z toho nic nebude, tak by se mýlil a byl by naivní, a to z jednoho prostého důvodu.

Pokud byste té snaze o dekarbonizaci celé planety, EU a naší země, naší ekonomiky, chtěli říkat evropské zelené šílenství, tak vás musím upozornit, že pokud tomu chceme říkat zelené šílenství, tak je to celosvětové zelené šílenství. To znamená, že tohle není něco, s čím by přišla pouze EU, co by bylo

tlačené její politikou a regulací. Na svých sociálních sítích se snažím šířit tabulku, když už to tady nedělá česká vláda, kde je jasně vidět, že cíl uhlíkové neutrality do roku 2050 nemá zdaleka jenom EU, ale mají ho třeba takové státy jako jsou USA, Velká Británie, která dokonce odcházela z EU kvůli různým formám evropského šílenství a těm nenaplnitelným ideologiím, ale má ho překvapivě také Čína. Byť ta ho má na rok 2060. A jestli to pro nějaký stát bude opravdu velká výzva, tak si myslím, že pro Čínu zcela jistě. Můžeme se bavit o tom, proč to Čína dělá, jestli je to jenom nějaký teoretický plán, nebo jestli to myslí vážně. Je to velmi zajímavá otázka a já jsem se zrovna čínskému příkladu poměrně dlouho věnoval, takže jestli vás to bude zajímat, můžeme se k tomu dostat. Takže opakují, není to evropské unijní zelené šílenství, je to, když už zelené šílenství, tak celosvětové zelené šílenství. Ty stejné cíle si kladou i ostatní světová centra ekonomické nebo politické moci a Evropa v tom tedy zdaleka není sama.

Za druhé v tom není jen politika a regulace, jsou to v tuhle chvíli i kapitálové trhy, které brutálně tlačí na to, aby Green Deal byl směr, kterým půjdou všechny firmy včetně těch vašich. Jako konkrétní příklad pro lepší představu uvedu automobilový průmysl, kterému jsem se intenzivně dlouho věnoval a stále ho sleduji, a příklad automobilky Tesla, jejímž výrobkem jsem přijel. Tesla je z ekonomického pohledu v podstatě vtip. Počtem vozů je zcela nesrovnatelná s produkcí světový koncernů jako je Toyota nebo VW. Co se týká ziskovosti, tak jste možná zaznamenali, že se to poslední dobou zlepšilo, ale dlouho to byl úplný propadák. Přesto je hodnota Tesly na kapitálovém trhu je větší, nežli hodnota šesti největších světových koncernů dohromady. Můžete to považovat za zcela iracionální záležitost, ale kapitálové trhy říkají, že budoucnost je Tesla, ne vy. Zatímco Tesla ukazuje cestu do budoucnos-

ti, vy jste fosilní přežitek. Můžeme si o tom cimrmanovsky myslet, co chceme, ale to je tak asi všechno, co s tím můžeme dělat.

Finanční trhy jsou důležitým indikátorem toho, do čeho se bude investovat, jak se bude investovat a kde vidí klíčoví hráči budoucnost. V automobilovém průmyslu jsou to čisté pohony, elektromobilita, nejsou to diesely a spalovací motory. A jejich postoj je nutné brát velmi vážně.

Další je bankovní sektor, který se připojil velmi intenzivně. Při debatách s naší členskou základnou o tom, kdo na ně nejvíc tlačí, aby se vydali na cestu k uhlíkové neutralitě, spočítali si svojí uhlíkovou stopu a maximálně se snažili dekarbonizovat v co nejrychlejší tempu, tak jsou to banky. Já se každé druhé pondělí scházím na videokonferenci s šéfy pěti největších bank, kde řešíme různé věci. Aktuálně je to Green Deal a oni říkají zcela jasně: my máme od našich mateřských bank, které jsou samy pod tlakem Evropské centrální banky, zadání, abychom v podstatě donutili celé naše portfolio ke snižování uhlíkové stopy. Na rovinu mi řekne: tak podívej se Radku, tady mám seznam všech našich klientů v oblasti automobilového průmyslu a jejich průměrná uhlíková stopa je tohle číslo. Tady mám seznam všech našich členů v zemědělství a jejich uhlíková stopa je tohle číslo. A můj úkol je donutit, i když lépe zní motivovat k tomu, aby snižovali svojí uhlíkovou stopu, protože potom i my můžeme vykázat vůči naší matce a ta vůči Evropské centrální bance snižování své uhlíkové stopy.

V našem svazu doufáme, že to budete všichni dělat dobrovolně a s radostí, že jste na to připraveni, že se nemůžete dočkat a že na to máte peníze. No, když to nebudete dělat s radostí, nejste na to připraveni a nebo si myslíte, že na to nemáte peníze, tak oni skutečně mají nástroje k vaší motivaci. Budou to dělat

tak, lépe řečeno už to dělají tak, že vám budou vůbec nepůjčí peníze – vy se smějete, ale tak už to opravdu funguje. Uvedu další příklad z praxe, abyste věděli, jak jsou na tom ostatní sektory: moji kolegové z firem, které těží uhlí nebo i jenom vyrábí stroje pomáhající s těžbou uhlí, už teď nedostanou úvěr od českých bank. Skutečně prostě nedostanou peníze. Uhlí je špinavé, takže se nefinancuje a když se financuje, tak to stojí neuvěřitelné peníze. A možná jste zaznamenali, já jsem to slyšel od kolegy cestou sem, že Komerční banka, opravte mě jestli moje zprostředkované informace nejsou správné, prý včera nebo předevčírem oznámila, že přestává financovat chovy vepřů z důvodu ochrany přírody. Zaregistroval jste to někdo? Tak se na to podívejte, jestli to byla nějaká dezinterpretace nebo ne.

Jsou tady sektory, které jsou prohlášené za nečisté a banky mají nástroje na to, jak je motivovat, aby se čistými staly. Dlouhou dobu to bylo to uhlí, ale očividně už to teď přichází i do jiných sektorů. Pokud to bude probíhat stejně, jako právě u uhlí, tak se nejdříve začnou zdražovat úvěry. To znamená, že když si vy, jako zástupci špinavého sektoru, půjdete do banky pro úvěr, tak vám nedají levný úvěr, ale protože ničíte životní prostředí, tak vám nejdříve dají drahý úvěr a potom vám financování zastaví úplně.

Znovu opakuji, že to není evropskounijní záležitost, která by se dala řešit například přestěhováním do Velké Británie, jako plánovaly některé firmy z automobilového průmyslu, není to čistě tažené politikou ani regulací. Nemluvě o tom, že to kolikrát chtějí i zákazníci. Další příklad – Tomáš Čupr z Rohlíku velmi intenzivně přemýšlí o tom, jak si snížit svojí uhlíkovou stopu. Jednak to chtějí jeho investoři, na kterých je závislý, ale chtějí to také jeho zákazníci, kteří ho živí. Jak jsem řekl, můžeme si o tom myslet, co chceme, ale není z toho úniku. Tohle

není česká regulace, nějaký český gold plating nebo evropský nesmysl, který vyšumí, protože se ukáže jako nereálný. Tohle není ten případ. Na tohle se všichni musíme připravit.

Co Green Deal vlastně znamená? Konečný cíl jsme si řekli, ale dosáhnout ho není vůbec nic jednoduchého a je potřeba si přiznat, že v rámci EU to pro někoho bude lehčí a pro někoho těžší. A kdybyste se mě zeptali, pro koho to bude vůbec nejtěžší, tak bych vám tady se stoprocentní jistotou podepsal, že to budeme my. Jsme nejprůmyslovější ekonomika v celé EU, průmysl stále představuje 30 % našeho HDP a dosáhnout na uhlíkovou neutralitu se strukturou ekonomiky, kterou máme, to pro nás bude úplně brutální. Nejtěžší a zcela jistě nejdražší. A toto je potřeba říkat velmi explicitně. Neplakat doma nad tím, co se na nás zase z toho Bruselu valí, ale je potřeba to říkat v Bruselu a vyjednávat tam podmínky, které by to zohledňovaly. A to se nám moc nedaří.

V minulosti jsme měli politiky, kteří se většinou anglicky vůbec nedomluvili. Sám jsem jako bývalý státní úředník v zasedačce ve Strakově akademii zažil, jak se tam hlasovalo, kdo pojede do Bruselu – a protože v patnáctičlenné vládě byli třeba jenom dva lidé, kteří hovořili anglicky, tak nakonec jel někdo, kdo s tím neměl nic společného, ale domluvil se. Tato doba už je sice za námi, ale ani včera česká delegace nevyjednala co se týká zdražování energií to, s čím do Bruselu jela. Ono je velmi nepříjemné sedět v tom obrovském sále, kde je 27 hlav států a říct jim do očí, že něco dělají špatně a je to potřeba předělat, jinak jim prostě do toho to veto hodíte – což my můžeme. My jsme dokonce mohli celý Green Deal jedním zvednutím ruky shodit ze stolu.

Když říkám, že to je nepříjemné a těm politikům to nezávidím, tak to říkám na základě

osobní zkušenosti z úterka tohoto týdne, kdy jsem jako zástupce Business Europe, protože svaz průmyslu je členem střešní organizace zaměstnavatelských evropských členských svazů, diskutoval tváří v tvář s Ursulou von der Leyen, předsedkyní Evropské komise, a Charlesem Michelem, předsedou Evropské rady. A těm jsem na videokonferenci, takže ne úplně z očí do očí, musel říci, že Green Deal tak, jak je v tuto chvíli navržen, není pro nás akceptovatelný. Není možné ho splnit, je potřeba udělat z něj „Real Deal“, aby to akceptovatelné bylo. A pokud chtějí ty tři věci, které se musí změnit, aby to česká ekonomika zvládla, tak se musí stát následující:

- jaderná energetika musí být prohlášena za čistou energii, bez toho je Česká republika naprosto vyřízená, a vůbec není o čem debatovat;
- za druhé potřebujeme plyn, který není čistý, což si samozřejmě uvědomuji, jako přechodné řešení minimálně pro restrukturalizaci a transformaci českého teplárenství. Bez toho bychom museli v domácnostech, které jsou na tom závislé, napálit takové účty, že bychom se z toho všichni úplně zbláznili
- a za třetí, rozhodování o procentu obnovitelných zdrojů energie v národním mixu musí vycházet z toho, jak jsou jednotlivé země zaprvé připravené a za druhé, kde se nachází. Jinými slovy představa, že budeme u nás schopni, aniž bychom měli moře, dravé řeky, vysoké hory a sluníčko tu svítilo 365 dní v roce, mít stejné cíle, jako jižní státy nebo země, které mají přístup k moři, mají vysoké hory a mají dravé řeky, prostě není reálná.

Toto je pro nás naprosto klíčové.

Říkat jim to v Bruselu není opravdu příjemné ani jednoduché, ale říkat se to musí, pro-

tože jedině tak to uhradíme v rámci návrhu Fit for 55, který nás má k té uhlíkové neutralitě v roce 2050 dovést. Buď prosadíme, že Green Deal může být Real Deal a opravdu to zvládneme, byť nás to bude stát hodně peněz, nebo to nevybojujeme, a potom to tady bude extrémně těžké pro nás pro všechny.

Takže tohle je můj stručný úvod k tomu, co to je Green Deal, co se na nás chystá, co dopadne i na vás. Poslední poznámka je, že když už někdo v České republice o Green Dealu slyšel, nebo tuší, co to je, tak si myslí, že jsou to dvě věci. Uhlíková neutralita a zákaz prodeje nových vozů se spalovacím motorem do roku 2035. To jste předpokládám v médiích asi všichni zaregistrovali.

Ve skutečnosti to je jedna setina návrhu Fit for 55, tam je 400 dalších naprosto konkrétních doporučení, co se má dělat v různých oblastech. Jsou tam navržené cíle, které by se měly splnit i mechanismy, které by k tomu měly přispět. Jsou tam i takové věci, které jsou myslím pro vás důležité, jako je cirkulární ekonomika a její podpora, podpora biodiverzity, šetrného zemědělství, a tak dále.

Takže je to jako obrovský balík věcí, naše pracovní týmy na tom pracovaly zhruba měsíc a půl, než jsme si vlastně byli schopni

jako svaz průmyslu připravit pozici pro ta další jednání s Evropskou komisí, Evropským parlamentem a Evropskou radou, nad těmi jednotlivými návrhy, tak abychom věděli, co potřebujeme vyjednat. Aby, jak pak říkají politici, Green Deal byl spíše příležitost, nežli riziko.

Doporučuji vám nastudovat oblasti, které se vás týkají, protože tomu se nevyhneme. Abych nekončil tak pesimisticky – pozitivní je, že s tím stále ještě můžeme něco udělat. Chystá se české předsednictví v čele Evropské rady, budeme ho mít od poloviny roku 2022 a spoustu věcí pravděpodobně budeme rozhodovat my. Když má jakákoliv země v EU předsednictví, tak se sice očekává, že nebude v té privilegované pozici tlačit svojí agendu, ale samozřejmě je možné něco předsunout a ovlivnit, jak ta země potřebuje. Ne třeba přímo, ale přes spojence, které je samozřejmě potřeba si dopředu připravit. Budeme mít na věci poměrně významný vliv a potřebujeme od všech, kterých se to týká, včetně vás, abyste nám řekli: v pořádku, zvládneme, bez problémů, můžete to odmávat, jak to komise navrhla – a nebo v žádném případě, tohle by nás zničilo, potřebujeme vyjednat nějaké výjimky, přechodná období, více peněz, a tak dále, a tak dále.